Vapaa Sivistystyö ry

Vapaa Sivistystyö ry lausunto VN maaseutupoliittinen selonteko (VNS 12/2025 vp)

Vapaa Sivistystyö ry (tässä VST ry) kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta.

VST ry pitää selontekoa selkeänä kokonaisuutena, jossa korostuu maaseudun haasteet ja mahdollisuudet pitkällä aikavälillä. Tutkimustiedon avulla pystytään arvioimaan maaseutu-vaikutuksia (rural proofing) sekä kokonaisvaltaisesti että alueellisesti eriyttäen. Selonteon osallistavan prosessin kautta tuotetut tulokset tuovat selontekoon lisää vaikuttavuutta.

VST ry nostaa esiin vapaan sivistystyön merkityksiä maaseudulle seuraavasti:

Julkinen talous ja yhteisötalous

Vapaa sivistystyö on nähtävä julkisena investointina, joka tuottaa laajempia hyötyjä sosiaalisen identiteettiin, terveyteen ja osaamiseen. (BeLL, prof. Jyri Manninen 2019). Selonteossa todetaan että taide- ja kulttuuritoiminta tukee paikallistaloutta, yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja henkistä kriisinsietokykyä, johon tarvitaan julkista rahoitusta.

VST ry korostaa, että vapaa sivistystyö on maaseudulla tärkeä julkinen investointi, joka vahvistaa osaamista, hyvinvointia, elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä sekä tukee myös varautumista ja huoltovarmuutta. Oppilaitosten julkisen rahoituksen merkitys on erittäin tärkeä – mahdolliset leikkaukset oppilaitosten rahoitukseen heikentäisivät erityisesti maaseudun koulutus- ja sivistyspalveluja.

Yhteisötalouden vapaaehtoistoiminnan lisäarvo on lähes 3,2 mrd euroa, mikä on noin 1,3 % BKT:sta. Julkisen talouden rahoitusta ei voida korvata järjestöjen vapaaehtoistoiminnalla – sen sijaan tässä pitää nähdä julkisen ja yhteisötalouden myönteiset yhteisvaikutukset maaseudulla vapaan sivistystyön koulutus- ja järjestötoiminnan kautta.

Elinvoimaisuus

Selonteossa mainitaan opetus- ja koulutuspalveluissa vain peruskoulujen ja ammatillisen koulutuksen tilannekuvat maaseudulla. Maaseudun elinvoimaisuus pitää nähdä laajemmin elinikäisen ja jatkuvan oppimisen näkökulmasta, ja tunnistaa tässä vapaa sivistystyön rooli osana kansallista koulutusjärjestelmää.

Vapaa Sivistystyö ry

Maaseudulla vapaan sivistystyön oppilaitokset:

- lisäävät koulutuksen saavutettavuutta
- edistävät liikuntaa, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä alueella
- parantavat osaamista ja työllistävät alueen ihmisiä
- tukevat kotoutumista
- nostavat korkeakoulutettujen määrää tarjoamalla avoimen yliopiston kursseja ja
- parantavat alueen elinvoimaisuutta ja vetovoimaa tarjoamalla monipuolisia palveluita, jotka houkuttelevat alueelle myös muuta väestöä.

Paikkaperusteisuus, varautuminen ja huoltovarmuus

Yhdessä tekeminen vapaan sivistystyön sisällöissä on harvaan asutuilla alueilla merkittävä yhteisön keskinäistä luottamusta, auttamishalua ja ympäristöön kiinnittymistä lisäävä tekijä.

Vapaan sivistystyön oppilaitos- ja järjestöverkostot maaseudulla ovat kansakunnan varautumisen ja huoltovarmuuden kannalta kriittisen tärkeitä. Jos sivistystyön verkostoja harvennetaan, ei kansalaisille pystytä tarjoamaan varautumiseen liittyvää koulutusta ja huoltovarmuutta vahvistavia koulutuspalveluita kriisitilanteiden varalta.

Helsingissä 25.2.2026

Hallitus psta **Björn Wallén**, *puheenjohtaja*